

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ БЕЗБЕДНОСТИ

ТОТАЛИТАРНИ РЕЖИМИ
ПРЕДРАТНА НЕМАЧКА
-ДИПЛОМСКИ РАД-

МЕНТОР:

Др Мирослав Младеновић

КАНДИДАТ:

Душан Кијановић

567/17

Београд, 2019. године

САДРЖАЈ:

УВОД.....	2
1. ТОТАЛИТАРИЗАМ ПОЈАМ И ДЕФИНИЦИЈА	3
1.1. Основне карактеристике и принципи тоталитарних режима	4
1.2. Идеологија тоталитаризма	6
2. ТОТАЛИТАРНИ РЕЖИМИ У СВЕТУ	8
2.1. СССР, стаљинизам и тоталитарни режим	10
2.2. Фашистичка Италија и тоталитарни режим	11
2.3. Комунистичка Кина, маоизам и тоталитарни режим.....	13
2.4. Тоталитарни режим у Северној Кореји	15
3. ТОТАЛНИ РЕЖИМ И ПРЕДРАТНА НЕМАЧКА	17
3.1. Развој и успон нацизма у Немачкој.....	17
3.2. Адолф Хитлер	20
3.3. Тајна полиција Гестапо	22
3.4. Први концентрациони логор Дахау	24
3.5. Нирнбершки закон	25
3.6. „Кристална ноћ“	26
3.7. Обележавање Јевреја Давидовом звездом	27
4. ЗАКЉУЧАК.....	28
ЛИТЕРАТУРА.....	30
ПОПИС ПРИЛОГА	33

УВОД

Оно што је обележило 20. век јесу глобални ратови као и геноцид под окриљем тоталитарних идеологија. Диктатори оваквог политичког поретка базирали су своју власт на тоталној владавини кроз укидање грађанских права, страх и терор. У тежњи да елиминишу сваки вид опозиције и створе „идеалне државе“, у Европи, лидери попут Адолфа Хитлера, Мусолинија и Стаљина, чинили су незамисливе видове терора.

Тема овог рада је један овакав режим у Немачкој пре почетка Другог светског рата. У првом делу рада објаснићемо појам тоталитаризма и дефинисати његове одлике као и принципе којима се руководе овакви режими. У другом делу, проћи ћемо кроз тоталитарне режиме у свету и начине владавине тоталитарних лидера Стаљина, Мусолинија, Маоа Цедунга као и Ким Џонг Уна, тоталитарног лидера који и данас влада у Северној Кореји.

У главном делу рада конкретан пример биће представљен на случају предратне Немачке и хронолошким догађајима који су се одиграли пре почетка Другог светског рата. Успон и развој нацизма као идеологија која се ширила у Немачкој као и брутални режими које је спроводио диктатор Адолф Хитлер вођен идејом да створи велику Немачку „чистокрвних аријеваца“, биће приказани кроз низ догађаја које је овај режим спровео током свог постојања.

У завршном делу рада биће сумирано најважније, уз изнета закључна разматрања.

1. ТОТАЛИТАРИЗАМ ПОЈАМ И ДЕФИНИЦИЈА

Реч „тоталитаризам“ (лат. "totus" цео, потпун и новолат. "totalitas" потпуност) као израз користи се за означавање друштвених и политичких појава као што је пракса опште интервенције државе у друштвене односе и коришћење принудне силе над свим подручјима друштвеног живота. Тоталитаризам као политички поредак, утемељен је на остварењу „тоталне моћи“ кроз укидање грађанског друштва и личне приватности. Тоталитарни режими теже ка апсолутној власти над свим областима личног и друштвеног живота а та власт темељи се на насиљу и терору. Ово подразумева режим у којем држава не допушта никакав облик критике нити опозиције владајућем систему и представља апсолутну монополизацију политичке власти.¹ Тоталитаризам настаје у 20. веку односно у првој половини овог века када се јављају први тоталитарни режими а први који је употребио израз „тоталитарни“ био је Бенито Амилкаре Андреа Мусолини, чувени италијански политичар и диктатор, вођа Националне фашистичке стране који је у свом програму изнео да наоружана партија води ка тоталитарном поретку те да је партија која тоталитарно влада нова чињеница у историји.²

Тоталитарни режим дефинише се као модеран облик деспотизма (политичко уређење у којем појединац или неколицина имају апсолутну и неограничену власт над државом док остали немају никаква права) који путем терора успоставља контролу и власт у свим сегментима личног и друштвеног живота грађана. На терору су, управо и државе у којима се по први пут јавља тоталитаризам, темељиле своју власт. Први тоталитарни режими у Европи настали су у Русији, Италији и Немачкој у виду комуниста, фашиста и нациста. Овакав политички систем најпре настаје у економски и политички нестабилним државама.

¹ Ковачевић Б. Тоталитарна држава и право. *Годишњак Правног факултета у Бања Луци*, год. 32, бр. 31/32. Бања Лука, 2010.

² Перовић Л. *Тоталитаризам, семинарски рад*. Правни факултет универзитета у Београду. Београд, 2008.

1.1. Основне карактеристике и принципи тоталитарних режима

Тоталитарне владавине, првенствено су дефинисане тежњом ка стварању утопијског друштва. За разлику од ауторитарног режима, тоталитаризам има узвишене али недостижне циљеве који присиљавају читаво друштво да учествује у ирационалним и неразумним актима у сврху преданости држави. Обично на челу са харизматичним вођом, тоталитарни режим се ослања, пре свега на ајаке негативне емоције као што је страх, како би се задржала владавина и моћ.

Револуција. Термин “револуција” некад је подразумевао општу идеју о политичком преврату, да би касније добио стручно значење које се односи на рапидну и фундаменталну трансформацију државе и друштвене структуре коју прати масовна побуна “одоздо”.³ Тоталитарни режими генерално долазе на власт рушењем постојеће владе, наводно да грађанима пружи бољи живот. Овакав режим, врло брзо се ослобађа опозиционих партија, те започиње акцију против било каквог јавног неслагања групе или појединца према новом поретку. Акције су обично грубе али се правдају уз изговор да овакве претње режиму могу угрозити јавни циљ као што је политичка стабилност и економски раст. У срединама дуго очекиваних револуција, људи ће вероватно толерисати овако крут режим зарад обећаних дугорочних користи.

Екстремни идеализам. Тоталитарне владе теже својеврсној трансформацији друштва у „идеалну државу“ у којој неће постојати уобичајени друштвени проблеми као што су сиромаштво или корупција. У сврху режима доминирају сви аспекти јавног живота од владе, преко црква и школа како би се друштво изложило „правој“ идеологији. Овакав режим занемарује правна правила са циљем унапређења свог утопијског идеала и обично користи страх и насиље како би се контролисала јавност. Овакве мере, лидери оправдавају као „привремену потребу“ која ће временом нестати.

Нетолеранција. Тоталитарни режими не толеришу било какве супротне или алтернативне ставове а са опозицијом се обично обрачунавају врло брзо и грубо. У тоталитарној држави постоји врло мало или нимало независних медија а ТВ канали,

³ Шкорић М., Кишјухас А. *Социолошки преглед*, бр. 3/2014. Социолошко друштво Србије, Београд, 2014.

радио станице и новине се користе као искључиво државни гласници. Супротстављена мишљења су незаконита а сва средства комуникације се строго контролишу. Електронска пошта, писма и телефонски позиви пажљиво се прате, како би се опозиција уништила пре него што се прошири.

Планска економија. Нерегулисана економија представља опасност за тоталитарну владу па се сваки аспект државне економије планира. Пољопривреницима је наређено колико ће и шта ће производити а приватни сектор, уколико уопште постоји, уско је регулисан да одговара потребама државе.

Кривци. У тоталитарним режимима, за сваки неуспех било историјски или актуелни, обично се криви одређена државно непожељна етничка група. За економске и политичке проблеме Немачке, Адолф Хитлер је, на пример, кривио неаријевску расу, комунисте, хомосексуалце и друге лако друштвено маргинализоване заједнице.⁴

Суштина тоталитаризма се огледа у самом имену оваког режима, обзиром да влада покушава да одржи тоталну контролу над друштвом што подразумева правило једне странке, потпуну контролу војних снага, потпуну контролу средстава комуникације као и полицијску контролу над грађанима употребом терора као контролне тактике. Под Хитлеровим режимом, уколико би грађани говорили против владе, били би ухапшени и често послати у концентрационе кампове. У време Стаљина, едукација и сваки вид школовања био је под строгим контролом државе а од деце се очекивало да приступе организацијама где би у складу са својим годинама били учени о комунистичкој идеологији. Од народа се очекивало да религијске слике у својим домовима замене портретима Стаљина а уколико би говорили против режима, грађани би често били послати у совјетске радне кампове тзв. гулаге.⁵

⁴ Bradley K. *Listing of the Characteristics of a Totalitarian Government*. Classroom online. Доступно на: <http://classroom.synonym.com/listing-characteristics-totalitarian-government-14893.html> (посећено: 29.12.2018.)

⁵ Cote K. *Totalitarianism: Definition, Characteristics & Examples*. Study.com. Chapter 7, lesson 8. Доступно на: <http://study.com/academy/lesson/totalitarianism-definition-characteristics-examples.html> (посећено: 29.12.2018.)

Тоталитаризам не представља само тиранију као законом неограничену и насилну владавину, већ терор који владајућа партија спроводи у циљу постизања њене идеологије. Овај режим је монопол једне партије и њеног вође а свемоћна политичка полиција представља главно оруђе терора и ширења страха, па је тоталитарна држава полицијски а не правни систем у којем доминира партијска контрола над медијима, војском и економијом. У тоталитарном режиму, држава тежи апсолутном идеолошком и духовном јединству становништва.

1.2. Идеологија тоталитаризма

Идеологија је систематизован скуп политичких идеја и принципа као и друштвених идеала који представља поглед на свет одређене друштвене групације. Идеологија је створена у практичне сврхе са циљем подстицања конкретне групације на политичко деловање у форми идејне потпоре активностима а све у циљу освајања а затим и очувања власти. Срж тоталитарног режима је управо идеологија без које партија не би ни постојала а користи се као изговор за обрачун са политичким неистомишљеницима. У тоталитарном режиму влада партија на челу са вођом, диктатором који на основу идеологије управља свим аспектима државе, владом, културом, образовањем, оружаним снагама. Суштина оваквог режима је: Једна истина, једна власт, једна партија и један вођа. Монополистичка партија води се идеологијом која јој даје апсолутни ауторитет.

Тоталитарна идеологија може се дефинисати као холистичка идеологија револуционарне странке која себе сматра јединственом и искључивом и која захтева монопол са циљем да створи нови поредак.⁶ Појавом тоталитарних система, идеологија је доживела пуну примену у стварности. Историја политичких диктатура које су се појавиле у Русији, Италији и Немачкој после Првог светског рата сматрају се веома компликованим, делом због већег броја политичких израза коришћених како би описали идеологије и облике ових диктатура као облика владавине. Најшире прихваћено објашњење тоталитарних ставова према идејама јесте да је према оваквом

⁶ Gentile E. *Total and Totalitarian Ideologies*. The Oxford Handbook of Political Ideologies, 2013.

режиму, држава „систем веровања или доктрине“ која покрива све аспекте људског живота и која је под потпуном контролом оних који управљају државом.

Чињеница је да су сви модерни диктатори тоталитарног режима покушали да легитимишу своју владавину на основу идеологије и религијских средстава па се тако од Мусолинија, Хитлера као и од Стаљина стварао својеврстан култ вође а сви „тоталитарни“ лидери покушавали су да религију подреде држави.⁷

И док демократија почива на једнакости људи, у основи тоталитаризма је једнообразност а једнообразност у друштву је могуће спровести уколико сви чиниоци друштва имају исту психо физичку основу односно деле исте идеале, жеље и вредности. Оваква једнообразност манифестовала се као нацистички план да се „искорени“ све и свако ко угрожава аријевску расу. Идеал је била слика света у којем владају „виши људи“, аријевска раса, генетски одређена светлом кожом и косом као и светлим очима а свако одступање сматрано је као расна нечистоћа.

Тоталитарне заједнице често су руковођене управо митом о њиховој лепоти и снази у односу на све друге народе света па у тоталитарном друштву овакви ставови постају опсесија. Тоталитарна идеологија не трпи различитост већ захтева једнообразност по принципу: „Ко није као ми, против нас је.“⁸

Суштина тоталитарног режима је тотална подређеност поликтике, морала и економије једној хијерархији, једној идеји и на крају једном човеку. У стратегије за имплементацију тоталитаризма се убраја: владавина путем застрашивања, запошљавање само чланова владајуће партије, цензура медија, медијска пропаганда, забрана критицизма државе, обавезна војна пријава, тајне државне полицијске снаге, контрола репродукције становништва, усмеравање одређених верских или политичких популацијаи развој националистичке партије.

⁷ Wipperfurth W., превод Ивановић Ј. Тоталитарни систем. О критици идеологије тоталитаризма. У: *Стигма тоталитаризма, зборник текстова*. Алтернативна културна организација, Нови Сад, 2014.

⁸ Дамњановић Т. *Тоталитаризам и једнообразност*. Ко није као ми, против нас је. Акузатив online. 2014. Доступно на: <http://www.akuzativ.com teme/650-totalitarizam-i-jednoobraznost-ko-nije-kao-mi-protiv-nas-je> (посећено: 29.12.2018.)

2. ТОТАЛИТАРНИ РЕЖИМИ У СВЕТУ

Након Првог светског рата свет се нашао у борби три идеологије:

- САД, Велика Британија и Француска- либерална демократија
- Јапан, Италија, Немачка и Шпанија- фашистичке дикатуре
- Русија- комунистичка диктатура

Либерална демократија, као концепт представља важан појам модерне, посебно савремене политичке теорије. Она и јесте политичка стварност већине најразвијенијих земаља света и данас представља најдоминантнији облик демократског политичког уређења. Оба учења дају одговоре на различите проблеме, и док је демократија примарно политички систем који је као облик владавине антички, либерализам представља политичку а касније и економску доктрину развијену у модерно време.⁹

Комунизам, као радикална политичка идеологија, имала је за иљ остварење потпуне друштвене једнакости револуционарним насиљем. Комунизам, као систем, настојао је да регулише сваки вид живота и привређивања. Слобода говора у комунизму није била пожељна, а погрешна реч била је кажњавана. Како би се избегла репресија, грађани су крили своја мишљења, говорили неистину или ћутали.¹⁰

Најрепрезентативнији примери тоталитарних режима и лидера у свету укључују:

- **Совјетски Савез.** Након завршетка грађанског рата и Лењинове смрти 1924. године, генерални секретар Јосиф Висарионович Џугашвили Стаљин преузима водећу улогу у совјетској политици. Он укида све облике приватне својине у привреди те ствара државна пољопривредна предузећа (колхоз и совхоз) а највећег непријатеља види у богатим сељацима (кулаци) који су приморавани

⁹ Станчић В. Либерализам и демократија, сличности и разлике, *Политичка ревија*, бр. 2/2010, Институт за политичке студије, Београд, 2010.

¹⁰ Харамидија П. Присутност и посљедице свјетонадзорског наслеђа комунизма. *Богословска смотра*, бр. 87/2017. Католички богословни факултет, Загреб, 2017.

да предају земљу држави, под претњом смрти или депортације у радне логоре (гулаге).

- **Италија.** Бенито Мусолини осваја власт у Италији 1922. године и аутоматски спроводи тоталитарни режим владавине, прогон политичких противника и апсолутну контролу медија.
- **Немачка.** Адолф Хитлер 1933. постаје немачки канцелар који 1934. након смрти немачког председника проглашава себе за вођу (фирер) те успоставља тоталитарни режим који је у Немачкој трајао све до његовог самоубиства 1945. године. Хитлер је тоталитаризам употребљавао у циљу постизања „идеалне, послушне нације“ као своје личне визије на земљу.
- **Народна Република Кина.** Мао Цедунг је од 1949. године када је основао Народну Републику Кину па све до своје смрти 1976. године водио Кину у складу са тоталитарним концептом. Поражавајућ је податак да је под његовом владавином умрло према проценама 78 милиона људи.
- **Северна Кореја.** Тоталитарни режим који се одржава и данас у овој земљи где потпуну власт има Ким Џонг Ун који је функцију наследио након смрти свог оца. Његова владавина контролише све аспекте живота грађана и иде толико далеко да забрањује употребу персоналних рачунара и приступ интернету како би се минимализовао контакт са спољним светом.

2.1. СССР, стаљинизам и тоталитарни режим

Стаљин је био обућарев син који је у Грузији, свом родном месту пљачкао банке како би прикупљао новац за бољшевице, Лењинове присталице чланове руске тадашње

социјалдемократске радничке партије. 1922. године Стаљин постаје генерални секретар владајуће комунистичке партије па партијске редове попуњава својим присталицама.

Након смрт Лењина 1924. Стаљин преузима потпуну власт и наступа комунистички тоталитаризам односно стаљинистички систем који је трајао све до његове смрти 1953. године.

Слика 1: Портрет Стаљина¹¹

За тридесет година своје владавине, Стаљин је убио више људи него сви цареви у претходна четири века. Покренуо је командну економију, убрзану индустријализацију, колективизацију села и пољопривредних газдинстава, чиме је уништио „кулаке“ добостојеће сељаке. Овакав преокрет у пољопривредном сектору, пореметио је производњу хране што је изазвало велику глад у Совјетском Савезу 1932-1933, у Украјини познату као „Голодомор“, варварско и системско изгладњивање више од 7 милиона становника Украјине у периоду од 18 месеци. У лето 1932. режим је донео уредбу по којој је легализовано хапшење и погубљење било које особе, па чак и детета, која би узела макар и стабљику пшенице из поља у којем је радила. До јуна 1933. године стопа умирања је износила 30.000 људи дневно, од чега трећина деце. Стаљин свету негира да постоји глад у Украјини и наставља да извози милионе тона жита, више него довољно да се спаси сваки гладан човек, жена и дете.¹²

¹¹ Angus Young Online. Доступно на: <https://angusyoung111.wordpress.com/2009/12/19/staljin/> (посећено: 29.12.2018.)

¹² Holodomorct.org. Online. Holodomor Facts and History. Доступно на: <http://www.holodomorct.org/history.html> (посећено: 29.12.2018.)

Стаљин током година успоставља потпуни „култ вође“ и идеолошку контролу а његова влада контолише све медије, државом управља путем терора, како масовног тако селективног. У периоду од 1936-1938. спроводи „велику чистку“ која укључује репресију и прогон а за спровођене терора била је задужена тајна полиција. Тајна полиција је имала скоро неограничену моћ а грађани су охрабривани да шпијунирају једни друге. Кампања обухвата чишћење комунистичке партије од људи који су били оптуживани за саботаже и издају а убрзо захвата остале секторе друштва. У пракси, чистка је изгледала тако што су људи били убијани, протеривани из земље или још горе послати у гулаге.

До његове смрти, у СССР је био заступљен један од најрадикалнијих тоталитарних система које је човек упознао а упоредо са њим развијан је и култ Стаљинове личности.¹³

2.2. Фашистичка Италија и тоталитарни режим

Након Првог светског рата, иако победница Италија је била незадовољна исходом што је за последицу имало јачање национализма. Бенито Мусолини је 1919. године основао прве фашистичке одреде „италијанске борбене снопове“ познате као

црнокољушаши, због црних униформи, са идеологијом државе као темеља људског друштва која у потпуности треба да надгледа сваки аспект друштвеног живота.

Слика 2: Портрет Мусолинија¹⁴

¹³ Бандић Н. Vecernji.hr Online: Војна повијест. *Стаљинове "чистке" које су учврстиле његову владавину.* Доступно на: <https://vojnapovijest.vecernji.hr/vojna-povijest/staljinove-cistke-koje-su-ucvrstile-njegovu-vladavinu-1020523> (посећено: 29.12.2018.)

¹⁴ Pinterest Online. Fascist Italy. Доступно на: <https://www.pinterest.com/susanheep/fascist-italy/> (посећено: 29.12.2018.)

До 1922. године фашисти постају најбројнија странка у Италији која је извела „марш на Рим“ исте године. По одлуци краља, Мусолини постаје премијер након чега фашисти претварају Италију у тоталитарну полицијску државу. Мусолини постаје тотални лидер (дуче) који је суспендовао слободну штампу и укинуо индивидуална права. Мусолини је 1925. Године објавио да Италијом влада једнопартијски систем. Права гласа постају строго ограничена а опозиционе политичке странке забрањене. Мусолинијеви „дрнокошуљаши“ осигуравају потпуну лојалност држави путем терора и застрашивања. Током тоталитарне владавине, тајна полиција је шпијунирала људе који су сматрани непријатељима, противници режима одвођени су у затвор а било је веома тешко напустити земљу, како би се осигурало снабдевање војника.

Мусолини је ограничио послове који су доступни женама а универзитетски професори су морали да му се закуну на лојалност. Исто тако студенти су учени да му се диве и прате његову политику без питања.¹⁵ Како је имао апсолутну контролу над медијима, пропагандом је градио легенду о дучеу, великом вођи а новине, образовни системи и кинематографија који су били надгледани стварали су илузију о фашизму као доктрини 20. века.

Мусолини је улазак Италије у Други светски рат одлагао како би био сигуран која ће страна победити. Надајући се скором крају рата, у окршај је ступио 1940. године. У априлу 1945. године, њега и његову љубавницу стрељали су италијански партизани када су покушали да пребегну у Швајцарску. Наредног дана, тела су, заједно са телима других истакнутих фашиста обешена наглавачке. Крај Другог светског рата условио је и крај фашистичког режима у Италији.

¹⁵ Polytechpanthers Online. Italy and Germany after World War I. 2012. Доступно на: <http://www.polytechpanthers.com/ourpages/auto/2012/1/24/45532409/ItalyandGermanyafterWWI.pdf> (посећено: 29.12.2018.)

2.3. Комунистичка Кина, маоизам и тоталитарни режим

Након завршетка грађанског рата, 1949. године, Мао Цедунг оснива Народну Републику Кину којом је владао све до своје смрти 1976. године. Он се 1959. године повукао са места председника државе али је до смрти и даље имао огроман утицај као генерални секретар.

1966年8月18日在天安门接见红卫兵

Слика 3: Мао Цедунг¹⁶

Мао Цедунг је владао концептом личне власти а његови понављани, немилосрди покушаји да створи нову социјалистичку Кину имали су за последицу смрт 65 милиона Кинеза. Ко год је стао на пут његовој диктатури, бивао је погубљен, затворен или изгладњиван. Спровео је „културну револуцију“ и увео једнообразност облачења, ношење тзв. „маовки“.

Мао је увео обавезу ношења црвених књижица са својим цитатима коју су грађани морали да поседују. Ширио је систем од преко 1000 принудних радних кампова „лаогаи“, кинеске верзије совјетских гулага у којима је страдало преко 20 милиона људи.¹⁷ Мао Цедунг је на пример, 1958. године донео одлуку да се убију сви врапци у Кини јер је сматрао да једу превише житарица те да држави нису потребне такве штеточине. Овај потез довео је до једне од најгорих еколошких катастрофа у историји обзиром да је условило најезду других штеточина као што су скакавци. Усеви су уништени и наступила је велика глад, у којој је како је кинеска влада објавила умрло

¹⁶ Stylerug Online. Доступно на: <http://www.stylerug.net/mens-corner/menswear-named-after-popular-names/> (посећено: 29.12.2018.)

¹⁷ Dikotter F. NY Times Online. Mao's Great Leap to Famine. Доступно на: <http://mao-tse-tung-genocide10.tumblr.com/> (посећено: 29.12.2018.)

15 милиона људи, мада стручњаци процењују да је било 45 милиона жртава. Ова тема је и данас, 50 година касније забрањена у Кини.¹⁸

Људи су били присиљени да се одрекну власништва над земљом, алатом и животињама тако да је све било у власништву државе а грађани су радили за државу а не за себе. Сви аспекти живота грађана строго су контролисани а заједница је обезбеђивала домове за децу и старе, тако да су сви одрасли били присиљени на рад. Људи који су оптужени да нису довољно радили, бивали су тучени или обешени. Казне су ишле толико далеко да су људи везивани и бацани у језера а за најмањи прекршај следило је сакаћење. Велика културна пролетерска револуција је доба „дрвеног терора“ 1966-1969. године која је имала за циљ да се земља очисти од партијских ривала. Ово је условило формирање покрета Црвене гарде које су вршиле чистке прогоном, злостављањем, хапшењем и слањем људи на присиљан рад.

До данашњег дана, партија покушава да прикрије катастрофу коју је претрпео народ током овог бруталног режима.

¹⁸ Vestinet Online. Како је због једне грешке Мао Цедунга страдало на десетине милиона Кинеза. Доступно на: <http://www.vestinet.rs/svet/kako-je-zbog-jedne-greske-mao-cedunga-stradalo-na-desetine-miliona-kineza> (посећено: 29.12.2018.)

2.4. Тоталитарни режим у Северној Кореји

Довољно је рећи да је у Северној Кореји прихваћен календар „Juche” који године броји од дана рођења Кима II Сунга. Тешко је уопште прихватити чињеницу да у 21. веку постоји толико изолована земља која нема скоро никакав контакт са остатком света те беспоговорно прихвата да живи у 106. години, обзиром да је Ким II Сунг рођен 1912. године.

Садашњи председник Ким Џонг Ун, рођен 1984. године земљом управља

комунистичким тоталитарним режимом где влада стриктно контролише сваки сегмент живота грађана а слобода кретања је врло ограничена. Ким Џонг Ун, постао је вођа државе са веома мало политичког и војног искуства. Две недеље након смрти оца, 2011. године, прогласио се „великим наследником“.

Слика 4: Ким Џонг Ун¹⁹

Одмах након проглашења Ким Џонг Уна за вођу државе, војске и партије, он почиње да се бави развијањем нуклеарног наоружања и севернокорејског нуклеарног програма. Своју немилосрдност показао је јавно погубивши свог ујака и главног земеника, оптуживши га за издају. Пресуда је извршена на стрелишту војне академије, уз присуство више стотина људи.

Мали број људи, који је успео да пређе границу обзиром да је излазак из земље забрањен, а уколико се дозволи под сторогом је контролом, сведочи о животу који је за већину земаља у данашње време непојмљив. Приватно власништво не постоји а само војска и службеници владе смеју да имају аутомобиле. Влада је прописала

¹⁹ Efstathiou Z. North Korea executes TWO MORE cabinet officials as Kim Jong-un's reign of terror goes on. Доступно на: <http://www.express.co.uk/news/world/705574/North-Korea-executes-cabinet-officials-as-Kim-Jong-un-s-reign-of-terror-continues> (посећено: 29.12.2018.)

одређен број фризура које су становницима допуштене а интернет какав свет познаје уопште не постоји. Постоји само затворена државна мрежа, ТВ програми су строго контролисани и има их три. Приступ „правом“ интернету има веома мали број људи у влади, тако да становништво нема представу шта се догађа у остатку света.

Пропаганда државе иде толико далеко а култ личности је толико глорификован да Ким Џонг Ил, син оснивача земље има званичну биографију по којој је проходао као беба од три недеље а проговорио у осмој недељи живота. По званичној биографији, написао је бројне књиге а могао је и да контролише временске прилике.

Севернокорејска војска је најмоћнија на свету и под контролом режима налази се преко милион активних чланова војне службе и чак 7.7 милиона резервиста. Земља ове изоловане нације од 25 милиона становника поседује 3.500 борбених тенкова, 72 подморнице, 563 борбене летелице и 302 хеликоптера.²⁰ Затворски логори у Северној Кореји су посебно изолована подручја изграђена у циљу затварања и окрутног кажњавања оптужених и њихових породица, за било какве политичке инциденте а без било каквог претходног законитог суђења. Затвореници су изложени иживљавању, изгладњивању и присиљени на тежак на рад, обзиром да је сваки затворски камп задужен за производњу нечега а забрањено им је да спавају док не испуне дневну квоту.²¹

О животу и смрти као и кретању, облачењу, раду становника одлучује једино диктатор Ким Џонг Ун.

²⁰ Silva C. „What North Korea's military looks like compared to the U.S”. Newsweek.2017. Доступно на: <http://www.newsweek.com/what-north-koreas-military-looks-compared-us-589688> (посећено: 29.12.2018.)

²¹ Database Center for North Korean Human Rights North Korean Human Rights Archives *Political Prison Camps in North Korea Today*. Database Center for North Korean Human Rights, 2011.

3. ТОТАЛНИ РЕЖИМ И ПРЕДРАТНА НЕМАЧКА

Незадовољна исходом Првог светског рата и у кризи, Немачка полако развија нову идеологију која ће касније запрети да покори свет а остаће упамћена по бруталном тоталитарном режиму и диктатору Адолфу Хитлеру. Народ је незадовољан, незапослен а Немачка осрамоћена и незадовољна стањем након Версајског мира. Овакви услови стварају погодно тло за развој тоталитарне идеологије нацизам односно националсоцијализам и политике коју је водила Националсоцијалистичка немачка радничка партија, основана 1919. године. Ову политику и праксу усвојила је и спроводила Немачка у доба Трећег рајха односно нацистичке Немачке.

3.1. Развој и успон нацизма у Немачкој

Националсоцијалистичка немачка радничка партија, основана је 1919. године и отприлике тада се развија нацизам као идеологија, мада његови корени датирају од раније. На самом почетку, Хитлер је приступио партији а врло брзо постао је и њен вођа. Хитлер је био 55. члан партије али је заведен под бројем 555 како би се створила илузија да партија броји више чланова. За кратко време, подстакнути незадовољством, све више Немаца приступа овој партији.

Симбол странке постао је кукасти крст „свастика“. Свастика представља древни индијски симбол Сунца и сунчеве енергије мада је симбол због нацистичких злочина који су спроведени под њим изгубио своје првобитно значење.²²

Партијски симбол орао широко отворених крила, са свастиком у канцама јасно ставља до знања да Хитлер има за циљ ширење граница Немачке, обзиром да је типични германски орао приказиван полускупљених крила. Црвена позадина кроз историју

²² Основна школа „Фран Франковић“ Ријека. Нацизам. Трећи рајх. Доступно на: http://www.os-ffrankovic-ri.skole.hr/upload/os-ffrankovic-ri/multistatic/640/Nacizam_samostalno.pdf (посећено: 29.12.2018.)

симболизује крв и терор.²³ За партијску заставу изабрана је црвена боја, са белим кругом и кукастим крстом у средини.

Сам слоган партије „Један народ, једно царство и један вођа“ довољно говори о идеологији и страсти њених чланова.

Слика 5: Нацистички симбол. Орао са свастиком у канџама²⁴

Слика 6. Застава нацистичке партије²⁵

Партијски програм од 25 тачака објављен је 25. фебруара 1920. године а главни ставови су били уједињење свих Немаца и одузимање држављанства Јеврејима.

²³ Шаран Љ. Тајни језик симбола. *Повијест и значење националних симбола*. 2011. Доступно на: <https://matrixworldhr.com/2011/12/09/tajni-jezik-simbola-povijest-i-znacenje-nacionalnih-simbola/> (посећено: 29.12.2018.)

²⁴ Crwflags.com. Origins of the Swastika Flag (Third Reich, Germany). Доступно на: http://www.pinsdaddy.com/nazi-swastika-symbol_BkK%7CZaArUEkIdC%7CZnXu3htySfjTijTenvobkWd*sWxo/ (посећено: 29.12.2018.)

²⁵ Crwflags.com. Origins of the Swastika Flag (Third Reich, Germany). Доступно на: http://www.pinsdaddy.com/nazi-swastika-symbol_BkK%7CZaArUEkIdC%7CZnXu3htySfjTijTenvobkWd*sWxo/ (посећено: 29.12.2018.)

Хитлер је био веома добар говорник који је програм пропагирао са пуно страсти и ентузијазма што је било довољно да се утиче на грађане а посебно омладину.

Омладинци полако формирају армију, у почетку малу формацију SA (*Sturmabteilung*) што значи јуришни одреди која постаје све бројнија и која ће одиграти велику улогу у успону нацистичке партије и Хитлера. Припадници ових јуришних одреда били су познати као смеђекошуљаши због боје униформи. Друга војна формација SS (*Schutzstaffel*) што у преводу значи заштитни одред осмишљена је као стража а састављена је од добровољаца. Предводник ове формације био је Хајрих Химлер, један од најутисајнијих људи у доба Трећег рајха, који је био и командант Гестапа. SS-овци су били познати као „црнокошуљаши“ и сматрани су за елитну јединицу. Нацистичка идеологија све више добија на снази пропагирајући милитаристичко веровање о великој, јакој нацији која још моћнија захваљујући војној сили. Углађена војска маршира градом, певају се националистичке песме и сликовито се приказује замисао „Велике Немачке“.

1923. године, нацистичка војска маршира ка Баварској међутим полиција разбија ову демонстрацију, Хитлер завршава у затвору а 16 његових људи је убијено. Овај марш познат је као Минхенски пуч. Када му је изречена пресуда за злочин над државом, изјавио је „Историја ће срушити веродостојност ове пресуде.“²⁶ За време док је био у Ландсберг затвору, 12 месеци, Хитлер је написао књигу „Моја Борба“ (*„Mein Kampf“*). Ту износи своје ставове о Јеврејима, њиховим заверама да униште „чисту, белу расу“, наводи како је и зашто почео да мрзи Јевреје још док је живео у Бечу. Књига ће постати „нацистичка Библија“.

До 1929. године владало је затишје, док није наступила економска криза која се осетила кроз глад и незапосленост нације. Хитлер обећава да ће вратити ред и мир као и да ће подићи државу на ноге. Континуирано држи говоре и нацистичка пропаганда се муњевито шири а његова странка добија изборе 1932. године и већ следеће године он постаје канцелар, председник владе. Нацисти забрањују и искорењују све друге

²⁶ Trueman C.N. „*Mein Kampf*“ The History Learning Site. 2016. Доступно на: <http://www.historylearningsite.co.uk/modern-world-history-1918-to-1980/weimar-germany/mein-kampf/> (посећено: 29.12.2018.)

политичке странке, укидају слододу грађанима, хапсе хомосексуалце и остале маргинализоване заједнице и стварају први концентрациони логор „Дахау“. Нирнбершким законом, 1935. године, Јеврејима се одузимају грађанска права, забрањује им се учешће у друштвеном животу Немаца као и мешани бракови.

Немачка је сада тоталитарна држава у којој сав јавни и приватни живот контролишу нацисти и од 1933. године назива се Трећи рајх односно треће царство.

3.2. Адолф Хитлер

Адолф Хитлер рођен је 20. априла 1889. године у аустријском граду Браунау у породици са шесторо деце. Са 17 година отишао је у Беч како би уписао уметничку академију међутим није успео па се издржава од продаје слика јеврејским богаташима. Тешко је радио и живео врло оскудно. Већ тада код њега се јавља антисемитизам, Јевреје сматра уљезима у овој велелепној престоници.²⁷

Слика 7: Адолф Хитлер²⁸

Хитлер се сели у Минхен и када је почео Први светски рат, добровољно се пријављује 1914. године те приступа Баварској војсци. У рату је имао пар ситуација које је преживео пуком срећом и које је описао у својој књизи „Mein Kampf“. За време рата је

²⁷ WordPress Online. *Живот Адолфа Хитлера*. Доступно на: <https://zivotadolifahitlera.wordpress.com/> (посећено: 29.12.2018.)

²⁸ Biography.com. Adolf Hitler Biography. Доступно на: <https://www.biography.com/people/adolf-hitler-9340144> (посећено: 29.12.2018.)

био унапређен у виши чин, доказао се, па је и одликован Гвозденим крстом. Крај Првог светског рата дочекао је у болници јер је привремено остао без вида.

У пролеће 1919. године запошљава се као политички официр у Михнену па је присуствовао састанцима Немачке радничке партије где су се пропагирали национализам и антисемитизам. Хитлер се брзо истиче као импресиван говорник што доприноси порасту броја чланова и 1921. године постаје фирер односно вођа, сада преименоване Националсоцијалистичке немачке радничке партије тј. нацистичке партије. 1923. након Михненског пуча, завршава у затвору, на годину дана, где је написао књигу „Mein Kampf“. Са избијањем светске кризе 1930-их година, нацистичка партија броји све више чланова и све више добија на популарности а Хитлеров утицај рапидно расте.

Након смрти немачког председника 1934. године Хитлер постаје свеобухватни владар Немачке и врховни командант оружаних снага. Његова машина за пропаганду Јесеф Гебелс и командант Хајнрих Химлер, двојица најутицајнијих у Немачкој, помажу му да развије потпуну контролу над државом што се најбоље видело на нацистичком митингу 1934. године у Нирнбергу.

Хитлер сада државом управља тоталитарним режимом, власт базира одржава терором и репресијом, држећи све konce у својим рукама. Покушавајући да створи чисту, велику Немачку аријевске крви, овај човек ће на најбруталнији начин терорисати прво политичке неистомишљенике а затим хомосексуалце, ментално и душевно заостале и све оне који „прљају“ Трећи рајх. У свету ће остати упамћен по холокаусту првенствено Јевреја а онда и Словена и ромских заједница.

3.3. Тајна полиција Гестапо

Као и сви тоталитарни режими 20. века, и Немачка је имала своју тајну службу, тајну полицију. Гестапо (нем. *Geheime Staatspolizei*) основан је 1933. након што је Хитлер постао званични канцелар Немачке. Гестапо, створен да учврсти нацистичку контролу идентификовањем и хапшењем политичких неистомишљеника и анти-нацистичких агената, био је изнад закона. Током свог дванаестогодишњег постојања Гестапо је депортовао и вршио елиминацију Јевреја у Европи током холокауста.

Хитлер је именовао Хермана Геринга за министра унутрашњих послова Прусије, која је контролисала две трећине земље а уједно и главни град Берлин. Као министар унутрашњих послова, Геринг је имао контролу и над тајном полицијом а прво што је урадио, забранио је редовној полицији да се меша у послове нацистичке војске и полиције. 1936. донет је закон по којем се Гестапу омогућава да интервенише и делује без надлежности суда. Ово је значило да невини немачки грађани нису имали коме да се обрате уколико би били испитивани, претучени или приведени. Обзиром да скоро 17 милиона људи није гласало ни за нацисте ни за националисте 1933. године Хитлер је сматрао да је потребна велика полицијска снага како би се ови људи држали под контролом. У нацистичкој Немачкој, полицији је било дозвољено да ухапси човека под сумњом да ће урадити нешто погрешно. Локална полиција правила је попис потенцијалних „државних непријатеља“ који се прослеђивао Гестапу на даље испитивање.

Слика 8: Гестапо претрес на улици²⁹

Они који су ухапшени од стране Гестапоа одвођени су у најближу полицијску станицу у притвор где су терани да потпишу образац Д-11 који је значио пристанак на затвор. Они који су одбијали да потпишу, мучени су и пребијани све док не би дали свој пристанак а пристанак је значио слање у концентрациони логор. О томе колико дуго ће неко остати у логору зависило је од власти.³⁰

Пре 1939. године, убиства у логору су била ретка и нису била уобичајена. Логор је имао сврху да појединца „научи памети“ тако да он када буде пуштен може да исприча причу осталима који би у страху да не прођу исто ћутали и повиновали се правилима. Хапшени су сви који су сматрани политичком претњом и свако ко би се и само нашао на рачун нациста.

²⁹ The History Place. The Gestapo is Born, 2011. Доступно на:
<http://www.historyplace.com/worldwar2/triumph/tr-gestapo.htm> (посећено: 29.12.2018.)

³⁰ Trueman C.N. The Nazi Police State. 2015. The History Learning Site. Доступно на:
<http://www.historylearningsite.co.uk/nazi-germany/the-nazi-police-state/> (посећено: 29.12.2018.)

3.4. Први концентрациони логор Дахау

Први логор у нацистичкој Немачкој био је Дахау, отворен на месту где је била напуштена фабрика муниције у граду Дахау. Логор је отворен 1933. године као први концентрациони логор за политичке затворенике.

Слика 9: Дахау концентрациони логор у Баварској³¹

1934. у логор стижу први затвореници и то махом немачки комунисти, социјалдемократи и други противници нацистичког режима. Након њих у логор пристижу и заједнице као што су Јеховини сведоци, Роми и хомосексуалци. Током наредних година мали број Јевреја је спроведен у Дахау и то уколико су припадали наведеним групама и уколико су прекршили Нирнбершки закон уведен 1935. године. 1938. године након „Кристалне ноћи“ број јеврејских затвореника се повећава и већ их је преко 10.000. Хапшени су и спровођени у логор и они који су помагали Јеврејима.³²

У овај логор ће за дванаест година постојања бити одведено преко 200.000 људи из целе Европе а убијено 41.500. На капији улаза стоји натпис „Рад ослобађа“ који подсећа на ужасе који су се овде десили а о којима сведоче амерички војници који су ослободили преживеле логораше 1945. године.

³¹ Encyclopedia.com. Establishment of the Dachau Camp

Доступно на: <https://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10005214> (посећено: 29.12.2018.)

³² Н.Е.А.Р.Т „Dachau. The 1st Concentration Camp“. Holocaust Education & Archive Research Team, 2007. Доступно на: <http://www.holocaustresearchproject.org/othercamps/dachau.html> (посећено: 29.12.2018.)

Дахау је послужио као прототип осталим Немачким логорима и по узору на њега изграђени су најозлоглашенији логори Другог светског рата.

3.5. Нирибершки закон

Нирибершки закон односи се на антисемитски закон усвојен у Немачкој 15. септембра 1935. године. Овај расни устав најавио је холокауст који ће уследити наредних година, најмонструознији покољ једог народа. Закон је дефинисао „право на немачко држављанство“ и „чистоћу немачке расе и части немачког народа“ по којима држављанин Трећег рајха може бити искључиво Немац чисте аријевске крви а остали се сматрају поданицима Рајха.³³ Људе којима су бабе и деде са обе стране били Немци сматрани су „немачком или сродном крвљу“.

По овим законима бракови између грађана Немачке и Јевреја се забрањују а они који буду склопљени упркос закону поништавају се. Закон забрањује и сексуални однос између Јевреја и грађана немачке или сродне крви. Јеврејима је забрањено да истичу заставе Трећег рајха као и да запошљавају немачке жене. Јеврејима се забрањује да обављају јавне функције и врло брзо са дужности су уклоњени сви Јевреји.

Овај Грађански законик једино грађанину Рајха гарантује пуна политичка права а Јеврејима и осталим мањинама укида и грађанска и политичка права. Закон је донет под изговором да је то услов за опстанак немачког народа а његовим одредбама озакоњен је прогон Јевреја, Рома и других „неаријеваца“ Расистичко „тоталитарно откривање“ вођено је идеологијом да аријевска раса представља највиши израз људске расе уопште. Иде се ка новом поретку у уверењу да Јевреји угрожавају егзистенцију германског народа са биолошког, културног и економског аспекта. Они се третирају као „нижа раса“ и требало би их прогнати и искоренити.³⁴

³³ Јакшић Б. „Израел“. 1998.

³⁴ Иванковић М. Настанак и последице Холокауста. Институт за новију историју Србије. Београд. Доступно на: https://www.academia.edu/26092682/Nastanak_i_posledice_Holokausta (посећено: 29.12.2018.)

3.6. „Кристална ноћ“

Нацисти су убиство немачког дипломате за који је оптужен пољски Јеврејин искористили као повод за прогром Јевреја у ноћ 9. новембра 1938. године у Немчкој и Аустрији. Кристална ноћ позната и као царска кристална ноћ добила је назив због поломљених излога радњи чији су власници били Јевреји. Месец дана пре овог догађаја, 15.000 Јевреја пољског порекла протерано је из Немачке и остављено на пољској граници.

Слика 10: Кристална ноћ. Нацисти ломе излоге јеврејских радњи³⁵

Током Кристалне ноћи уништене су скоро све синагоге у Немчкој, око 7500 објеката чији су власници били Јевреји запаљени су и опљачкани а скрнављена су чак и јеврејска гробља. Удар је био нарочито деструктиван у Берлину и Бечу где је био и највећи број Јевреја у немачком Рајху.

Током ове ноћи убијено је око 100 Јевреја а 30.000 њих је ухапшено и одведено у концентрационе логоре. Велики број ухапшених умире у логорима а остали су пуштени уз услов да се напусте Немачку. Након овог догађаја велики број Јевреја је подстакнут на емиграцију у страху за свој живот.

³⁵ Spartacus Educational.com. Kristallnacht (Crystal Night). Доступно на: <http://spartacus-educational.com/GERcrystal.htm> (посећено: 29.12.2018.)

3.7. Обележавање Јевреја Давидовом звездом

Убрзо након Крсталне ноћи, влада Немачке донела је одлуку да би сваки Јеврејин требало да буде „обележен“ ради лакшег распознавања. У том циљу свим Јеврејима је наређено да на спољни део одеће морају да имају уочљиву зашивену Давидову звезду са натписом „Jude“, односно Јеврејин. Давидова звезда је симбол јудаизма а назив је добила по јеврејском краљу Давиду.

Ова ознака није значила само стигматизацију и јавно понижење Јевреја већ је слутила на депортацију у концентрационе логоре.

Слика 11: Постројени „обележени“ Јевреји, одрасли и деца³⁶

Ови догађаји су били увод у масовно истребљење јеврејске заједнице које почиње 1939. године непосредно пре инвазије Немачке на Пољску. Године које ће уследити, упамћене су по бруталном терору и геноциду који је над Јеврејима и другим мањинским заједницама извршила нацистичка Немачка.

³⁶ Encyclopedia.com. Доступно на: <https://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10008211> (посећено: 29.12.2018.)

4. ЗАКЉУЧАК

Предратна Немачка, један је од најбруталнијих тоталитарних режима 20. века настао је под тежњом једног човека да створи идеалну државу. Слоган нациста „Један народ, једно царство и један вођа“ говори о идеји нациста да државу очисте од мањина и несеаријеваца. Под овом идеологијом, аријевци су сматрани „вишом“ расом, предодређеном да управља светом.

Након што је добровољно приступио Баварској војсци у Првом светском рату, Адолф Хитлер се доказао, те је био унапређен у виши чин. Када је рат окончан, у Немачкој је завладало свеопште незадовољство у народу и ово је време када почиње да се развија нова идеологија. Националсоцијалистичка немачка радничка партија, основана је 1919. године, а врло брзо Хитлер, као одличан говорник и енузијаста, постаје њен вођа.

Убрзо након оснивања, партија објављује свој званични програм, чије су главне тачке уједињење Немаца и одузимање држављанства Јеврејима. Омладинци, предвођени Хитлером, почињу да формирају армију, која полако постаје све бројнија. Јуришни одреди биће познати као смеђекошуљаши због боје својих униформи, а заштитни одреди сматрани елитном јединицом, називани су црнокошуљаши.

Ова нацистичка теорија узима маха, а како одреди постају бројнији, тако и идеологија добија све више на снази. Војска почиње да маршира градом, певајући нацистичке песме и јасно показујући замисо велике, чисте Немачке.

У току економске кризе, 1929. године, народ у Немачкој је незадовољан услед незапослености и глади. Хитлеру није требало много, да кроз обећања да ће државу подићи на ноге, те да ће увести ред и мир, добије изборе 1932. године. Следеће године, постао је канцелар, председник владе.

Убрзо након доласка на његове партије власт, искорењене су све остале и успостављен је једнопартијски режим. Грађанима се укидају слободе, хомосексуалци се хапсе као и остале маргинализоване групе. Исте године, основан је и први концентрациони логор „Дахау“.

Врло суровим Нирнбершким законом, Јеврејима се одузимају грађанска права и забрањује им се учешће у друштвеном животу Немаца. Мешани бракови, строго се забрањују. Законом је јасно била дефинисана „чистоћа немачке расе“, по којој држављанин Трећег рајха може бити искључиво Немац чисте аријевске крви. Само људи којима су баба и деда са обе стране били Немци, сматрани су „немачком или сродном крвљу“, док су сви остали били поданици Трећег рајха. Овај расни закон, већ довољно најављује оно што ће уследити наредних година, буквални покољ читавог једног народа.

Нацистички режим, ширио се годинама кроз страх и терор, укидањем грађанских права и контролом државе над свим аспектима живота грађана. Елиминација потичких неистомишљеника, увођење тајне полиције која је изнад закона, укидање слободе кретања, успостављање првог концентационог логора и обележавање Јевреја, претходили су Другом светском рату, највећем оружаном сукобу у историји. Тоталитарни режим у Немачкој одржао се од 1933. године доласком нацистичке партије на власт па све до 1945. године која је обележена крајем Другог светског рата, убиством Адолфа Хитлера и ослобађањем концентрационих логора.

Дванаест година оваквог режима у свету су упамћени по скором истребљењу једног народа са лица Земље а сведочења о терору под овим режимом и данас изазивају страх и језу.

ЛИТЕРАТУРА

1. Angus Young Online. Доступно на: <https://angusyoung111.wordpress.com/2009/12/19/staljin/> (посећено: 29.12.2018.)
2. Бандић Н. Vecernji.hr Online: Војна повијест. Стаљинове "чистке" које су учврстиле његову владавину. Доступно на: <https://vojnepovijest.vecernji.hr/vojna-povijest/staljinove-cistke-koje-su-ucvrstile-njegovu-vladavinu-1020523> (посећено: 29.12.2018.)
3. Bradley K. Listing of the Characteristics of a Totalitarian Government. Classroom online. Доступно на: <http://classroom.synonym.com/listing-characteristics-totalitarian-government-14893.html> (посећено: 29.12.2018.)
4. Vestinet Online. Како је због једне грешке Мао Цедунга страдало на десетине милиона Кинеза. Доступно на: <http://www.vestinet.rs/svet/kako-je-zbog-jedne-greske-mao-cedunga-stradalo-na-desetine-miliona-kineza> (посећено: 29.12.2018.)
5. Gentile E. *Total and Totalitarian Ideologies*. The Oxford Handbook of Political Ideologies 2013.
6. Дамњановић Т. Тоталитаризам и једнообразност. Ко није као ми, против нас је. Акузатив online. 2014. Доступно на: <http://www.akuzativ.com/teme/650-totalitarizam-i-jednoobraznost-ko-nije-kao-mi-protiv-nas-je> (посећено: 29.12.2018.)
7. Database Center for North Korean Human Rights North Korean Human Rights Archives. *Political Prison Camps in North Korea Today*. Database Center for North Korean Human Rights, 2011.
8. Dikotter F. NY Times Online. Mao's Great Leap to Famine. Доступно на: <http://mao-tse-tung-genocide10.tumblr.com/> (посећено: 29.12.2018.)
9. Иванковић М. Настанак и последице Холокауста. Институт за новију историју Србије. Београд. Доступно на: https://www.academia.edu/26092682/Nastanak_i_posledice_Holokausta (посећено: 29.12.2018.)
10. Јакшић Б. „Израел“. 1998.
11. Ковачевић Б. Тоталитарна држава и право. *Годишњак Правног факултета у Бања Луци*, год. 32, бр. 31/32. Бања Лука, 2010.
12. Основна школа „Фран Франковић“ Ријека. Нацизам. Трећи рајх. Доступно на: http://www.os-ffrankovic-ri.skole.hr/upload/os-ffrankovic-ri/multistatic/640/Nacizam_samostalno.pdf (посећено: 29.12.2018.)

13. Перовић Л. *Тоталитаризам, семинарски рад*. Правни факултет универзитета у Београду. Београд, 2008.
14. Polytechpanthers Online. Italy and Germany after World War I. 2012. Доступно на: <http://www.polytechpanthers.com/ourpages/auto/2012/1/24/45532409/ItalyandGermanyafterWWI.pdf> (посећено: 29.12.2018.)
15. Silva C. „What North Korea's military looks like compared to the U.S”. Newsweek. 2017. Доступно на: <http://www.newsweek.com/what-north-korea-s-military-looks-compared-us-589688> (посећено: 29.12.2018.)
16. Станчић В. Либерализам и демократија, сличности и разлике, *Политичка ревија*, бр. 2/2010, Институт за политичке студије, Београд, 2010.
17. Trueman C.N. „Mein Kampf” The History Learning Site. 2016. Доступно на: <http://www.historylearningsite.co.uk/modern-world-history-1918-to-1980/weimar-germany/mein-kampf/> (посећено: 29.12.2018.)
18. Trueman C.N. The Nazi Police State. 2015. The History Learning Site. Доступно на: <http://www.historylearningsite.co.uk/nazi-germany/the-nazi-police-state/> (посећено: 29.12.2018.)
19. Cote K. Totalitarianism: Definition, Characteristics & Examples. Study.com. Chapter 7, lesson 8. Доступно на: <http://study.com/academy/lesson/totalitarianism-definition-characteristics-examples.html> (посећено: 29.12.2018.)
20. Харамиджа П. Присутност и последице свјетонадзорског наслеђа комунизма. *Богословска смотра*, бр. 87/2017. Католички богословни факултет, Загреб, 2017.
21. Н.Е.А.Р.Т „Dachau. The 1st Concentration Camp“. Holocaust Education & Archive Research Team, 2007. Доступно на: <http://www.holocaustresearchproject.org/othercamps/dachau.html> (посећено: 29.12.2018.)
22. Holodomorct.org. Online. Holodomor Facts and History. Доступно на: <http://www.holodomorct.org/history.html> (посећено: 29.12.2018.)
23. Шаран Љ. Тајни језик симбола. *Повијест и значење националних симбола*. 2011. Доступно на: <https://matrixworldhr.com/2011/12/09/tajni-jezik-simbola-povijest-i-znacenje-nacionalnih-simbola/> (посећено: 29.12.2018.)
24. Шкорић М., Кишјухас А. *Социолошки преглед*, бр. 3/2014. Социолошко друштво Србије, Београд, 2014.

25. Wippermann W., превод Ивановић Ј. Тоталитарни систем. О критици идеологије тоталитаризма. У: *Стигма тоталитаризма, зборник текстова*. Алтернативна културна организација, Нови Сад, 2014.
26. WordPress Online. *Живот Адолфа Хитлера*. Доступно на: <https://zivotadolfahitlera.wordpress.com/> (посећено: 29.12.2018.)

ПОПИС ПРИЛОГА

Слика 1. Портрет Стаљина. Angus Young Online. Доступно на: <https://angusyoung111.wordpress.com/2009/12/19/staljin/> (посећено: 29.12.2018.)

Слика 2. Портрет Мусолинија. Pinterest Online. Fascist Italy. Доступно на: <https://www.pinterest.com/susanheep/fascist-italy/> (посећено: 29.12.2018.)

Слика 3. Мао Цедунг. Stylerug Online. Доступно на: <http://www.stylerug.net/mens-corner/menswear-named-after-popular-names/> (посећено: 29.12.2018.)

Слика 4: Ким Џонг Ун. Efstathiou Z. North Korea executes TWO MORE cabinet officials as Kim Jong-un's reign of terror goes on. Доступно на: <http://www.express.co.uk/news/world/705574/North-Korea-executes-cabinet-officials-as-Kim-Jong-un-s-reign-of-terror-continues> (посећено: 29.12.2018.)

Слика 5: Нацистички симбол. Орао са свастиком у канцама. Crwflags.com. Origins of the Swastika Flag (Third Reich, Germany). Доступно на: http://www.pinsdaddy.com/nazi-swastika-symbol_BkK%7CZaArUEkIdC%7CZnXu3htySfjTijTenvobkWd*sWxo/ (посећено: 29.12.2018.)

Слика 6. Застава нацистичке партије. Crwflags.com. Origins of the Swastika Flag (Third Reich, Germany). Доступно на: http://www.pinsdaddy.com/nazi-swastika-symbol_BkK%7CZaArUEkIdC%7CZnXu3htySfjTijTenvobkWd*sWxo/ (посећено: 29.12.2018.)

Слика 7: Адолф Хитлер. Biography.com. Adolf Hitler Biography. Доступно на: <https://www.biography.com/people/adolf-hitler-9340144> (посећено: 29.12.2018.)

Слика 8: Гестапо претрес на улици. The History Place. The Gestapo is Born, 2011. Доступно на: <http://www.historyplace.com/worldwar2/triumph/tr-gestapo.htm> (посећено: 29.12.2018.)

Слика 9: Дахау концентрациони логор у Баварској. Encyclopedia.com. Establishment of the Dachau Camp. Доступно на: <https://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10005214> (посећено: 29.12.2018.)

Слика 10: Кристална ноћ. Нацисти ломе излоге јеврејских радњи. Spartacus Educational.com. Kristallnacht (Crystal Night). Доступно на: <http://spartacus-educational.com/GERcrystal.htm> (посећено: 29.12.2018.)

Слика 11: Постројени „обележени“ Јевреји, одрасли и деца. Encyclopedia.com. Доступно на: <https://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10008211> (посећено: 29.12.2018.)